

ZÁPIS

Zápis z obhajoby disertační práce

Student:	Ondřej Krása
Datum narození:	5. 11. 1981
ID studia:	314780
Studijní program:	Filozofie
Studijní obor:	Filozofie
Název práce:	„Příčiny vzniku světa v Platónově Tímaiu“
Jazyk práce:	čeština
Jazyk obhajoby:	čeština
Školitel:	doc. MUDr. Štěpán Špinka, Ph.D.
Oponenti:	doc. Mgr. Filip Karfík, Ph.D. Mgr. Matyáš Havrda, Ph.D.
Datum obhajoby:	12. 9. 2018
Místo obhajoby:	FF UK, nám Jana Palacha 2, Praha 1, místnost č. 208
Termín:	řádný
Předseda komise:	doc. RNDr. Josef Moural, CSc.
Přítomní:	prof. Filip Karfík, Ph.D. Mgr. Matyáš Havrda, Ph.D. doc. Radek Chlup, Ph.D. Mgr. Václav Němec, Ph.D. Mgr. Jakub Jinek, Ph.D. Mgr. Vojtěch Hladký, Ph.D. doc. Štěpán Špinka, Ph.D.

10:06 Předseda komise doc. RNDr. Josef Moural, CSc. zahájil obhajobu, představil sebe a přítomné členy komise a přítomné oponenty. Přítomným pak představil studenta.

10:08 Školitel doc. MUDr. Štěpán Špinka, Ph.D. seznámil přítomné stručně se svým hodnocením studentova studia a jeho disertační práce, které uvedl ve svém písemném vyjádření.

10:11 Ondřej Krása představuje svoji práci:

- Tématem práce jsou příčiny vzniku světa v Timaiově řeči ve stejnojmenném Platónově dialogu. (*Student seznamuje přítomné s jednotlivými kapitolami práce.*) Závěrečná kapitola se snaží ukázat, jak příčiny spolupracují a jak chápat jednotu příčin.

- v rámci rozsáhlé debaty, zda vznik světa popsany v Timaiově řeči máme chápat reálně (tedy že svět vznikl před určitým počtem let z prekosmického vznikání), nebo metaforicky, se kloním k reálné interpretaci
- V souvislosti s otázkou, zda je vhodné Timaiovu řeč interpretovat reálně, nebo metaforicky, jsem se ptal, jak Timaios popisuje vznik světa, jaké systematické otázky jsou se vznikem světa spojené a konečně jakou podobu má Timaiova řeč. Touto poslední otázkou jsem se zabýval pouze na závěr a velmi stručně.
- Textové doklady silně svědčí pro reálnou interpretaci.
- Pokud jde o systematické úvahy, chci upozornit na dvě, které reálnou interpretaci zpochybňují: Timaios říká, že čas vznikl spolu se světem. To jde velmi špatně dohromady s představou reálného vzniku světa. Já si však myslím, že Timaios pracuje ještě s jinou časovostí. V jeho řeči můžeme vidět i jinou časovost a ta nám umožňuje hovořit o reálném vzniku světa.
- Druhým systematickým problémem reálné interpretace je arbitrárnost vzniku světa: demiurg nemá důvod nechat svět ve stavu, který není dobrý, tedy nechat jej jakkoli dlouhou dobu ve stavu prekosmického vznikání. Toto je vážný problém reálné interpretace. Nemyslím si ovšem, že Platón konstruuje své pojednání o vzniku světa v konfrontaci s tímto problémem.
- Systematickým argumentem pro reálný vznik světa je naopak skutečnost, že Timaios chápe svět jako samostatného živočicha. Samostatnost je tedy důležitou kvalitou, kterou musí dobrý svět mít a která nabývá podoby nezávislosti na aktivním působení demiurga. Tuto nezávislost lépe vyjadřuje reálný vznik světa.
- V úvodní kapitole své práce vysvětluji, jakými příčinami vzniku světa se budu zabývat: těmi, které samy nutně nejsou stvořenou součástí světa.
- V druhé kapitole ukazuji, že svět vznikl jako obraz věčně jsoucího vzoru. Vzor světa musíme chápat jako celek věčně jsoucího, nikoli jako jeho část. Aby svět byl nejkrásnější dílo, musí být obrazem něčeho úplného, nějakého celku.
- Timaios popisuje vzor jako to, co je samo o sobě a co je neproměnné. Demiurga líčí naopak jako toho, kdo je proměnlivý a vztahuje se k jinému. Demiurg vystupuje nejen jako tvůrce světa, ale jako ten, komu se má svět co nejvíce blížit, tedy také jako vzor pro svět. Demiurg je také popisován jako věčně jsoucí. V práci se snažím promyslet, jakým způsobem je demiurg součástí věčně jsoucího. Napětí mezi neproměnlivostí a nevztažeností věčně jsoucího a tím, že demiurg je součástí věčně jsoucího, která je proměnlivá a vztažená ke světu, se snažím řešit rozlišením dvou částí věčně jsoucího: 1) idejí, které jsou neměnné a 2) demiurga, který je věčně jsoucí, ale je ve své vztaženosti ke světu proměnlivý. Vzorem světa je celek těchto dvou druhů věčně jsoucího.
- Příjemkyně je také věčně jsoucí. Světu máme tedy rozumět tak, že vzniká spoluprací věčně jsoucího (vzoru, demiurga a příjemkyně). Tělesné vznikání nejen vzniká, ale jednotlivá tělesa jsou také částí příjemkyně, které nabyly určitého tvaru. Timaios identifikuje příjemkyni s prostorem a tělesné vznikání s geometrickými tvary. Také pro geometrické tvary totiž platí, že jsou nejen v prostoru, ale jsou také tvarem prostoru.
- Svět vzniká spojením nutnosti a rozumu. Nutnost chápu jako bytostně relační pojem vůči rozumu a jako to, nač rozum působí, když formuje svět. Nejen demiurg je rozum, ale existuje i božský rozum. A také pro smrtelné bytosti platí, že v nich vzniká rozum. Existují tedy různé podoby rozumu. Jsem přesvědčen, že nutnost je tou podobou tělesnosti, na kterou rozum působí. Nutnost je tedy jak prekosmickým vznikáním, tak tělesností, která už je výsledkem demiurga a na kterou působí bohové, a také těly,

kteře vznikají komplikovanou souhrou demiurga, božských a smrtelných bytostí, na něž působí rozum jednotlivých smrtelníků.

- Domnívám se, že Timaios mluví o spolupráci příčin na jednom díle, díky níž vzniká nejlepší obraz věčně jsoucího. Tento obraz je nejlepší nejen za daných okolností, ale je to i nejlepší myslitelný obraz věčně jsoucího.
- Různé příčiny chápu také jako různé způsoby bytí rozumu: Vzor je rozumem uchopitelný. Demiurg je rozum. Příjemkyně umožňuje, aby vznikl obraz rozumem uchopitelného vzoru. Nutnost je nedokonalým obrazem rozumových struktur. A konečně i svět sám jsou dva význačné způsoby bytí rozumu: tělesné vznikání máme pochopit na základě geometrických struktur, duši na základě řeči. Toto jsou dva způsoby, jakým rozum ve světě vzniká.

10:25 Oponent Mgr. Matyáš Havrda, Ph.D. seznámil přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že *doporučuje* předloženou disertační práci k obhajobě. Sdělil zejména:

- nejprve shrnu kladné rysy (*čte patřičnou část posudku*): „Síla práce tkví v tom, že na poměrně malé ploše podává ucelenou a textově podloženou interpretaci příčin světa a jejich vzájemných vztahů podle Timaiovy řeči, aniž by zakrývala některé problematické aspekty této interpretace. Rozbory dílčích motivů jsou někdy přesvědčivé, jindy méně, vždy však ústí v poměrně zřetelnou interpretační pozici. Práce je fundovaná v tom smyslu, že se opírá o vynikající znalost pramenného textu, že tento text soustředěně a disciplinovaně promýšlí a že se při tom v dostatečné míře vyrovnává se současnou odbornou diskusí.“
- dvě obecné výtky:
 - 1) Nebylo mi jasné, jakou otázku si práce klade. Její téma je zřejmé. Ale to, na co přesně se ptáme, musí rekonstruovat čtenář sám. Asi jde o to, ukázat jednotu příčin, ale to není v práci výslovně řečeno. Ani se nedozvíme, proč stojí za to si tuto otázku klást. Možná jsem tedy nebyl schopen sledovat všechny argumenty, protože jsem nevěděl, proč tam jsou.
 - 2) Druhá výtka se týká reálné a metaforické interpretace. Nikde v práci nevidím zamyšlení nad tím, jakou povahu má tento text (tedy Timaiova řeč) a jaký je její cíl. Jedná se skutečně o filosofický text? Nebo tam o to nejde? Řeč má přece zjevné rysy vyprávění. Tuto otázku je třeba si položit dříve, než začneme zkoumat obsah řeči. Dále se domnívám, že základní polarita reálné a metaforické interpretace je příliš hrubá. Možná to není ani jedno, ani druhé, nebo je to obojí. V práci mi chybí reflexe nad touto základní otázkou.
- Pak stručně k jednotlivým tezím: jestliže čas vzniká se světem, jaký je čas, ve kterém svět vznikl? Co je to prekosmický čas? O něčem takovém není v Timaiově řeči žádná zmínka. Navíc ani předpoklad existence prekosmického času nedává uspokojivou odpověď na otázku, v jakém čase svět vznikl. A dále bychom se museli ptát: Zaniká prekosmický čas spolu se vznikem světa? Existuje nějaká hlubší časovost, která zakládá oba zmíněné typy času? A co je vlastně podle Platóna čas?
- Textová argumentace pro reálnou interpretaci je velice slabá. To, že Timaios vypráví o vzniku světa, jako by šlo o souslednost událostí, v níž je předtím a potom, je zřejmé. To ovšem není argument, zde se teprve musíme ptát, jak je to míněno. Za liché považují také argument ohledně aoristu, ale to je detail.
- Zmínil bych také dílčí zarážející formulace. Otázka, jestli duše vznikla dříve než tělo, sama ukazuje meze doslovné interpretace. Obtížnost je pak ještě zdůrazněna některými formulacemi, které nacházíme v disertační práci. Tam se například říká, že duše vznikla, aby vládla tělu. Znamená to, že cílem, proč duše vznikla, je ovládnání

těla? To je hodně odvážná interpretace v kontextu platónského a vůbec antického myšlení, že by důvodem existence ontologicky vyšší úrovně byla úroveň nižší. Plynuly by z toho také absurdní důsledky, například otázka, co tedy duše dělala, než vzniklo tělo.

- Nejkontroverznější bod interpretace Ondřeje Krásy je jeho pojetí demiurga. Ten je v předkládané práci vyložen na jedné straně jako součást celku věčně jsoucího, tedy toho celku, který je vzorem. Je součástí vzoru, podle které on sám tvoří svět, a to jeho nejlepší součástí. Z toho patrně plyne, že demiurg tvoří svět sám podle sebe, ale zároveň i podle těch součástí vzoru, které jsou méně dobré než on. Mohli bychom se ptát, proč hledí ještě k něčemu jinému než k sobě?
- Zároveň je demiurg pochopen jako rozum. Ten uchopuje věčně jsoucí jako celek a obrací se ke světu, který tvoří. Dále se v práci hovoří o demiurgově tvoření světa v posloupnosti a o tom, že tímto vytvářením světa se demiurg sám proměňuje. (Nechápu, proč to z jeho tvůrčího aktu musí vyplývat.)
- Vychází z toho takový obraz: To, co je nejlepší součástí celku věčně jsoucího je proměnlivé. Přitom se výslovně říká, že věčně jsoucí je stále stejné. To je ovšem logický paradox: nejlepší součást něčeho, co je stále stejné, je proměnlivá. Takové tvrzení je neudržitelné.
- Oceňuji, že sám Ondřej Krása upozorňuje na obtížnost své interpretace a na její napětí s platonismem. Ale přiznání mezi tuto interpretaci neospravedlňuje.
- Za nejzdařilejší považuji kapitulu 4, která pojednává o povaze příjemkyně. Zde mám jednu otázku k prostoru a vzájemné neprostupnosti těles v něm. Podle autora disertace je vzájemná neprostupnost založena na tom, že demiurg tělesa takto utvořil. Je to tedy součástí tvůrčího záměru demiurga, není to defekt. Otázka zní: náleží tento rys prostoru (tedy neprostupnost těles) také prekosmickému vznikání? Pokud ano, pak tento argument padá.
- Poslední otázka se týká – po mém soudu jinak velmi zdařilé – 5. kapitoly. Zde se nachází nešťastně formulovaná teze, že nutnost jsou „ty podoby tělesnosti, ve kterých je různým způsobem zpřítomňován rozum“. V této formulaci není jasný rozdíl mezi nutností a tělesností vůbec.

10:42 Oponent prof. Filip Karfík seznámil přítomné s hlavními body svého posudku a se závěrem, že *doporučuje* předloženou disertační práci k obhajobě. Sdělil zejména:

- Mé dojmy a hodnocení a námitky se do značné míry shodují s tím, co vyložil Matyáš Havrda, budu tedy moci být stručný. Nebudu číst svůj posudek *in extenso*.
- *čte bod II svého posudku: Stručné zhodnocení práce*
- Pominu hermeneutická východiska a otázku, o jaký typ textu se jedná (o tom už mluvil druhý oponent). Nyní bych se omezil na tři body:
- 1) Jak rozumět tomu, že demiurg je věčně jsoucí a zároveň proměnlivý + *čte bod III.6 svého posudku*
- 2) Co již zmiňoval Matyáš Havrda: Jak rozumět tomu, že demiurg je součástí celku, která uchopuje celek? Jak rozumět koncepci vztahu mezi demiurgem a vzorem, v níž demiurg je zároveň částí celku a zároveň tento celek jako celek uchopuje a zároveň ještě zahrnuje i tvořený svět, a v tomto smyslu je tedy celkovější než cokoli ostatního, takto objímá celý noetický vzor, jistým způsobem se dotýká i toho, co tvoří, a tím to vše drží pohromadě? Podle Vás (*obrací se na studenta*) je tímto způsobem demiurg také vzorem duše. To je ovšem Vaše teze, v *Timaiovi* není řečeno, že duše je podle vzoru demiurga. K tomuto druhému bodu viz oddíly III.8–9 mého posudku.
- 3) Tématem je jednota příčin, a to ne všech, ale jenom těch, které „předcházejí“ vzniku světa, nikoli těch, které už předpokládají svět jako vzniklý nebo vznikající.

Není mi jasné, ani ze závěru disertace, co onou jednotou příčin vlastně míníte. Jsou všechny příčiny vlastně jedna příčina? Jsou tedy vlastně identické? Nebo máte jiný pojem jednoty? Například že příčiny stojí ve vzájemném vztahu, vzájemně se implikují nebo je mezi nimi souvztažnost a nelze jednu myslet bez ostatních? Pak by se jednalo o určitý relační systém, ale neznamenalo by to, že by všechny příčiny byly totéž. To mi není jasné. S tím souvisí subotázka, na kterou v práci nenacházím zřetelnou odpověď: jak v tomto kontextu chápete třetí rod, chóru neboli příjemkyni? Hodně se věnujete vztahu příjemkyně k tomu, co v ní vzniká. Velmi přesvědčivě ukazujete, že nutnost se týká toho, co v ní vzniká, nikoli jí jako toho, co toto vznikání umožňuje. Ale co chóra sama o sobě? Říkáte, že to není něco, co by existovalo samo o sobě bez vztahu ke vzoru. Nelze ji podle Vás chápat jako samostatný princip, nýbrž jako součást vztahového schématu. I ona patří do jednoty příčin jako jeden z prvků, které se vztahují všechny navzájem k sobě. Chápu, že podle Vás nemá smysl hovořit o chóře bez vztahu k inteligibilnímu vzoru (nevím, jestli i ve vztahu k demiurgovi, podle vás jistě ano). Ale platí to i naopak? Dá se říci, že nelze hovořit o vzoru a demiurgovi bez vztahu k chóře, že je nutným korelátem těchto příčin?

10:57 Student reagoval na posudky oponentů a jejich položené otázky

Ondřej Krása: nejprve děkuji za oba posudky. Rád bych reagoval na celou řadu bodů, ale učinil jsem určitý výběr.

- Otázky oponentů souvisí se základním problémem: na základě čeho se přikláním k reálné interpretaci vzniku světa a jaké to má důsledky pro chápání demiurga.
- Posudky správně identifikují řadu problémů a nesamozřejmých míst mé práce. Další rozpracování vyžadují v řadě případů oprávněně. Ve své odpovědi naznačím, jak by bylo správné názor v práci samé rozvést. Ale zdá se mi, že i v kontextu nesouhlasů, jak vykládat Timaiovu řeč (nejen výzev k rozpracování) bych chtěl svoji interpretaci obhájit.
- Nejprve bych rád uvedl na pravou míru pár nedorozumění. V některých případech posudky rekapituluji mou pozici způsobem, který neodpovídá tomu, co jsem se snažil v práci vyjádřit. Budu se věnovat tomu, co souvisí s interpretací demiurga a sporem mezi reálnou a metaforickou interpretací.
- Filip Karfík píše, že se nevyrovnávám s jedním zásadním textem, článkem Matthiase Baltese „Γέγονεν“, a že zkresluji jeho pozici. Já se na řadě míst s argumenty obsaženými v tomto článku explicitně vyrovnávám. Mé obecné tvrzení, že jde o systematické argumenty, není v rozporu s tím, jak to chápe sám Baltes, který se nejprve věnuje výstavbě Timaiovy řeči, ale pak se zabývá jinými argumenty, které se mi zdá relevantní považovat za systematické.
- Některé výtky se týkaly mého pojetí demiurga, který je zároveň vztažený ke světu a proměnlivý a zároveň je nejlepší částí věčně jsoucího. V práci upozorňuji na problematičnost tohoto pojetí. Matyáš Havrda mi v posudku vyčetl, že to dělám se zarážejícím klidem. Myslím, že se tomu explicitně věnuji, v klidu mě to nenechávalo.
- Pokud jde o vztah demiurga a celku věčně jsoucího, v práci se snažím argumentovat, že demiurg je nejlepší částí věčně jsoucího, ale že prostě nejlepší je celek věčně jsoucího. Asi to neříkám jasně, protože v posudku Filipa Karfíka to vypadá opačně: chtěl jsem říct, že nejlepší je celek věčně jsoucího, demiurg je pouze nejlepší částí věčně jsoucího.
- Filip Karfík rekapituluje to, jak chápu demiurga. Uvádí, že má charakteristika je zašmodrchaná, protože demiurga popisují jako „část celku věčně jsoucího, která uchopuje tento celek plus vše vznikající, stávající se tak sama celkem zahrnujícím tyto části.“ Myslím, že nikde neříkám, že by se demiurg sám stával celkem, jehož částmi

- by bylo to, co uchopuje. Argumentuji naopak, že to, co je samo o sobě věčně jsoucí, je nezávislé na demiurgovi a svět je také nezávislý na demiurgovi.
- Nyní se budu věnovat třem otázkám: 1) Jakou formu Timaiova řeč má? 2) Jakou koncepci času Timaios předkládá? 3) Jak chápat demiurga jako vztaženého k něčemu a proměnlivého ve vztahu ke světu, a přesto tvrdit, že je součástí věčně jsoucího, které je obecně charakterizováno jako neměnné a nevztažené?
 - 1) Matyáš Havrda říká, že není na místě k Timaiově řeči přistupovat jako k filosofickému textu, tedy žádat od něj argumenty, přesný význam pojmů a celkovou konzistentnost. Vytýká mi, že to dělám, aniž bych to moc zdůvodnil. Pokusím se to nyní vysvětlit trochu víc. Nejprve bych rád řekl, že tento přístup je dominantním přístupem k Timaiově řeči, proto mě nenapadlo tento postoj příliš rozpracovávat. Ale jistě by to stálo za to.
 - Skutečnost, že k Timaiově řeči je možno přistupovat jako k filosofickému textu, se pokusím ukázat ve dvou oblastech: jak Timaios sám svou řeč charakterizuje a jak je jeho řeč charakterizována v rámcovém dialogu, který Timaiově řeči předchází.
 - Timaios sám popisuje řeč jako *eikós logos* a *eikós mythos*. Důraz je položen na *eikós logos* (jak je patrné i z počtu výskytů obou výrazů v rámci dialogu), nebudu tedy klást velký důraz na *mythos*, ale budu se soustředit na to, co znamená *eikós*.
 - Timaios tento výraz zavádí, když mluví o tom, že řeči mají být sourodé s tím, o čem vypovídají. Řeči o světě, který je *eikón* (obraz), mají tedy být *eikós*. Filip Karfík vykládá slovo *eikós* tak, že řeč má být obrazná, tedy nemá ve všem všudy odpovídat předmětu. Vidí zde tedy poukázání na nutnou diskrepanci mezi tím, co řeč říká, a tím, o čem vypovídá. Já se domnívám, že to není dominantní význam slova *eikós*. Za dominantní význam považuji *eikós* jako jistý pozitivní standard, něco, čemu řada řečí nedostává, ale Timaiova řeč tomu dostává v míře největší ze všech, které lidé pronášejí. Jak rozumět tomuto pozitivnímu standardu? Timaiova řeč není nejlepší možnou řečí – božská řeč by byla lepší než řeč lidská, kterou pronáší Timaios, a to jako tu nejlepší lidskou řeč. Božská řeč o světě vypovídá pravdivě, je to *aléthés logos*. Lidská řeč a myšlení se má této řeči a božskému myšlení co nejvíce připodobnit, má být co nejbližší božské řeči. Lidská řeč má být tedy co nejbližší pravdivé řeči, kterou vedou bohové o světě. Takže *eikós logos* je řeč, která se má co nejvíce blížit pravdivé řeči o světě.
 - Podporu pro tuto interpretaci nacházím i v úvodní části dialogu. Timaios je zde charakterizován jako někdo, kdo došel na vrchol filosofie, má podstatnou znalost o přirozenosti veškerenstva a je nejlepší astronom. Disponuje jistou znalostí, kterou v řeči osvědčuje, a je tak práv tomu, o čem vykládá.
 - Timaiova řeč je navíc součástí širšího projektu, jedná se o jakýsi úvod k řeči Kritiově. Kritiova řeč je v dialogu kontrastována s neskutečností mýtů a charakterizována jako pravdivá řeč. Timaiova řeč je tedy součástí projektu, který má podat pravdivou řeč – taková řeč je kontrastována s pravdivostí mýtů.
 - Filip Karfík tento kontext posouvá. Podle mého názoru je však z dialogu poměrně jasně patrné, že Timaiova řeč je úvodem ke Kritiovi, Kritiova řeč je pravdivá – je explicitně popsána jako nikoli mýtická ve smyslu zkreslení toho, o čem pojednává.
 - Timaios došel na vrchol filosofie a jeho řeč se má co nejvíce blížit k pravdivé řeči bohů – tedy lze k ní přistupovat jako k filosofické řeči, která vypovídá co možná pravdivě.
 - Nyní se dostávám ke sporu mezi reálnou a metaforickou interpretací. Matyáš Havrda říká, že textové opory jsou triviální a že nic nedokazují. Ovšem zastánci metaforické interpretace velmi často říkají, že Timaios o vzniku světa nemluví reálně. Podle

metaforického čtení nám Timaios explicitně říká, že nebude hovořit o vzniku světa jako o reálném vzniku.

- 2) Druhá otázka, která mi byla položena, se týká času.
- Námitka Matyáše Havrdy je reálná: jeho otázka, jak se k sobě oba druhy času mají a v jakém čase vznikl svět, je jistě na místě.
- Timaiovo explicitní pojednání o čase je založeno na pohybech, které přinášejí do proměnlivosti světa řád, resp. číslo. Vzniklý čas je spojen s kruhovými pohyby nebeských těles a hvězd, tedy s pohyby, které jsou vyvolány duší. Ale když Timaios pojednává o příčinách pohybu, pojednává i o příčině, která není přímo vyvolána duší. Říká totiž, že příčinou pohybů je nestejnost, která u těles v prostoru způsobuje, že v prostoru podobná tělesa směřují k sobě a nepodobná od sebe. Timaios tedy pracuje s pohybem, který není závislý na duši a je vlastní prekosmickému vznikání. Domnívám se tedy, že časovost prekosmického vznikání není spojena s pohybem vyvolaným duší, ale s tímto jiným pohybem, který s sebou nese rozlišení mezi „předtím“ a „potom“, „bylo“ a „bude“.
- Při vzniku světa není tato časovost zrušena, ale je začleněna do pohybů, kterým vládne duše a které jsou zodpovědné za vzniklý čas. Těmto pohybům je při vzniku světa podřízena. Tak jako prekosmické živly nejsou při vzniku světa zrušeny, ale je jim dána míra, podobně i prekosmický čas je začleněn do celku, který umožňuje nejen hovořit o „předtím a potom“, ale hovořit o tom v kontextu určitých měr tohoto „předtím a potom“: díky tomu můžeme říci i kdy a před jakou dobou.
- Vidím tu analogii (kterou považuji za záměrnou) mezi přetvářením prekosmických živlů a přetvářením časovosti, která taktéž z prekosmického „předtím a potom“ získává možnost, jak být k sobě složitěji vztahována.
- 3) Třetí otázka, které se chci věnovat, se týká toho, jak rozumět tomu, že demiurg je vztážen k jinému než sám k sobě a že je ve vztahu ke světu proměnlivý.
- Jak upozorňuje Filip Karfík, v mé práci není dostatečně vyjasněn vztah věčnosti, neměnnosti a proměnlivosti. V Timaiovi je věčnost opakovaně přisuzována i skutečnostem, které jsou ze své podstaty proměnlivé. Jsou to příjemkyně, čas a hvězdy. Tyto tři podoby věčnosti jsou bytostně spjaté s proměnlivostí: příjemkyně na sebe bere různé podoby a je pohybována, čas je pohyblivým obrazem, hvězdy jsou v pohybu. Timaios tedy nespojuje věčnost s neměnností. Problém by vznikl, kdyby věčnost měla jako svůj definitorický pojem neměnnost, ale tak to není.
- I vznikající je charakterizováno způsobem, který nám umožní pochopit, jak je demiurg jako část věčně jsoucího proměnlivý a vztážený. V dialogu je opakovaně řečeno, že vznikající je zanikající a viditelné. Ale když Timaios probírá výsadní reprezentanty vznikání – duši a svět jako to, co je nejkrásnější ze vznikání – tak se ukazuje, že o těchto charakteristikách neplatí, že by byly viditelné a zanikaly (ani pro duši ani pro svět to neplatí, alespoň ne bezvýhradně). Timaios tedy postupuje tak, že vysvětlí vznikání, ale když se věnuje jeho jednotlivým částem (a to částem reprezentativním), tak nás nutí, abychom rozšířili to, jak budeme vznikání rozumět.
- Podobně je tomu v případě věčně jsoucího: obecně je charakterizováno jako neměnné a nevztážené, ale když Timaios probírá demiurga jako nejlepší a výsadní část věčně jsoucího, ukazuje nám, že je třeba obecné charakteristiky vznikání znovu promyslet.
- Nemáme říci, že duše není částí vznikajícího nebo že je viditelná apod., ale máme nově pochopit, jak vznikání a bytí porozumíme.
- To jsou tři body, které jsem chtěl představit, a nyní budu rád za debatu.

11:26 předseda komise Josef Moural se ptá oponentů, jestli by chtěli reagovat nebo vyzvednout ještě některou otázku. Oponenti se vyjadřují k vystoupení studenta.

11:26 Filip Karfík: (*obrací se na studenta*)

- Děkuji za upřesňující výklad, ale rád bych slyšel odpověď na položené otázky, na některé jste odpověděl, ale na některé ne. Chtěl bych slyšet o statusu třetího rodu.
- K tomu, co jste si připravil, bych oponoval: říkáte na jednu stranu, že demiurg je součástí inteligibilního vzoru, na druhou stranu jste se snažil zdůraznit nezávislost inteligibilního vzoru na demiurgovi – nerozumím tomuto vztahu.
- Váš výklad o *eikós logos* a *eikós mythos* byl zajímavý. Překvapilo mě to, stejně jako paralela s *aléthés logos*. Je to zajímavá myšlenka. Ale myslím, že nesprávně vykládáte vztah logů. V pasáži, na kterou jste se odvolával, se povaha řeči odvozuje od toho, o čem řeč vypovídá, nikoli od vztahu k jinému typu řeči. Myslím, že váš výklad není správný.
- Pokud jde o vztah reálné a metaforické interpretace: samozřejmě již od nejstarších dob existují obě. Aristotelés je první nám známý zastánce reálné interpretace (viz jeho spis *De caelo*), Speusippos s Xenokratem metaforické interpretace. Rozdílné interpretace tedy existovaly zjevně již za Platónova života a Platón svým žákům neřekl, jak tomu mají rozumět. Existují různé argumenty *pro et contra* a my to dnes zřejmě neuzavřeme.
- Je to však Vaše vlastní proprium, které budí rozpaky: obvykle zastánci metaforické interpretace mají snazší cestu k tomu sjednocovat příčiny, např. říci, že demiurg a noetický vzor jsou totéž, nebo že noetický vzor je předmět demiurgova myšlení. Obvykle jde tedy metaforická interpretace ruku v ruce s tendencí po redukci počtu příčin, a naopak reálná interpretace se pojí s rozlišením různých příčin (viz např. Plútarchos a Attikos). Mimo jiné proto, že podle jejich zastánců je Platónova koncepce z Timaiia dualistická a příčiny nelze redukovat. Jedná se tedy nakonec o spor dualismu a monismu. (Můžeme to vidět u zastánců metaforické interpretace, jako jsou Plótinos, Porfyrios a Proklos, kteří zároveň hájí monistický model, zatímco zastánci realismu bývají dualisté.) Ale u vás je to naopak. To je právě zvláštní: vy zastáváte reálnou interpretaci, abyste převedl mnohost příčin na nějaký typ jednoty, jehož povaha mi není zřejmá. (Na tuto otázku jsem zatím nedostal odpověď.)
- Pokud jde o otázku času, chtěl bych se zeptat, co tedy znamená prekosmické „předtím a potom“. Má prekosmický pračas směr?
- Poslední bod je věčnost. Tvrdíte, že neexistuje definitorické určení věčnosti v Timaiovi a že pojem se vztahuje na různé entity, z nichž některé jsou proměnlivé, jiné neměnné. Máte pravdu, že adjektiva, která se překládají jako „věčný“, jsou dvě (*aiónios* a *aidios*) a jejich užití v rámci dialogu je matoucí, s tím souhlasím. Ale soustřeďte se na substantivum *aión* v definici času, která zní: *aión menei en heni*. To je definitorické určení pojmu *aión*. Rozuměl jsem tomu tak, že je to jednota ve smyslu neměnnosti. Je třeba rozlišovat různé pojmy, nejen věčnost a čas, ale i časový status entit – co to znamená, když se tyto pojmy vypovídají o hvězdách, vzoru, demiurgovi. To nebude totéž.

11:34 Ondřej Krása reaguje

- Ptal jste se na status třetího rodu (a zčásti se to týká i otázky jednoty a zařazení do směru redukování příčin apod.). V práci se pokouším rozlišit jednotlivé příčiny vzniku světa, ale také ukázat jejich poměrně úzké vztahy. Třetí rod je příčina, která je v něčem velmi závislá na jiných příčinách a nakonec i na vznikání. Třetí rod je z definice určen jako to, co má přijímat nápodoby věčně jsoucího. To, čím třetí rod neboli chóra sama je, existuje tak, že je to bytostně vztaženo k jiným příčinám. (*Obrací se na Filipa Karfíka*) Vy se ptáte, jestli příjemkyně může být bez vznikání – domnívám se, že ne, že přijímání nápodob je pro ni bytostné. Toto přijímání má různé

podoby, já hájím, že jsou primárně dvě: prekosmické vznikání a přijímání podob světa.

- Musíme vzít vážně, že příčiny spolupracují a že svět je výsledkem míšení příčin, které nemá povahu jejich střetu, ale spolupráce.

Filip Karfík: Je to jednota, nebo souvztažnost?

Ondřej Krása: Musíme rozlišit druhy jednoty.

- Silná jednota, která nemá žádné části, jednota v podobě *hen*, tu nemyslím.
- Jednota, kterou chci ukázat, má vnitřní strukturu. Pokouším se ji popsat jako různé způsoby přítomnosti rozumu. Jak se tyto způsoby liší, se snažím ukazovat tak, že tyto způsoby bytí mají různé vztahy k jiným způsobům. Existuje jistá podoba věčně jsoucího, která je sama o sobě a je vztažena sama k sobě (tradičně zvaná ideje), ale pak jsou jiné podoby bytí rozumu i věčnosti, které se vztahují k jiným, např. demiurg nebo příjemkyně, která je i sama schopna vztahu, ovšem velmi nedokonalého vztahu.

Filip Karfík: Chcete tedy říci, že příjemkyně je ve vztahu, věčně jsoucí není ve vztahu a demiurg je ve vztahu k věčně jsoucímu i k příjemkyni? A to vše podle vás tvoří jeden celek?

Ondřej Krása: To vše je součástí strukturovaného celku.

Filip Karfík: A jak to, že ideje jsou součástí celku, když se k ničemu nevztahují. Jsou tedy vztaženy do celku, k němuž by se jinak nevztahovaly?

Ondřej Krása: Ideje představují jistou podobu dokonalosti, nikoli dokonalý vzor jako celek, ale jistou jeho podobu, kterou je samostatnost. Tuto podobu dokonalosti přebírá v různých podobách to, co je napodobuje.

Filip Karfík: Znamená to, že kdyby je demiurg a chóra nevtáhli do vzájemných vztahů, nebyly by částí celku a něco by jim chybělo?

Ondřej Krása: Ony jsou samy o sobě, to chápu silně: mohou být, aniž by byly k něčemu jinému vztaženy. Vztažené k něčemu jinému jsou něčím jiným.

Filip Karfík: Ale nejsou nejlepší.

Ondřej Krása: Nejlepší je celek věčně jsoucího.

Matyáš Havrda: Jestliže demiurg sjednocuje celek věčně jsoucího, a tím uchopuje něco, co je lepší než jakákoli část věčně jsoucího, tak uchopuje něco, co je lepší než on sám. Neplyne z toho, že se aktem uchopování stává lepším sebe sama? Předmět uchopování by měl být totožný s tím, kdo ho uchopuje.

Ondřej Krása: Myslím, že tato identita v Timaiovi neplatí – demiurg tím, že uchopuje, se nestává identickým s tím, co uchopuje. Takto se to v rámci tradice často chápe, ale já myslím, že Timaios to tak nechápe. Demiurg také uchopuje tělesnost, ale tím se nestává tělesností.

Matyáš Havrda: Pokud se ale jedná o intelektivní uchopování, není samotný akt uchopování totožný s předmětem uchopování?

Ondřej Krása: Myslím, že takto to Timaios nechápe. V mé interpretaci se to týká idejí: jsou předmětem myšlení, ale nikdy nejsou myšlením. Myslím, že v tomto případě se nejedná jenom o to, že Timaios vynechá konstatování této identity, ale že tuto identitu nechce klást.

- Proč demiurg uchopuje ještě jiné části věčně jsoucího? To souvisí s tím, že nejlepší je celek.

Filip Karfík: Stále je tam klička, že nejlepší je celek, ale nejlepší část činí celek celkem a je tedy lepší sebe sama.

Ondřej Krása: To ale máme u Platóna i jinde: například duše sjednocuje duši a tělo. A myslím, že se říká, že celek duše a těla je nejkrásnější. V podobném smyslu platí, že demiurg uchopuje celek věčně jsoucího, jehož je součástí.

- Chtěl bych ale pokračovat dál. V jakém smyslu je *eikós* nejen ideálem, ale vyjadřuje i nutnou nepřesnost výkladu? Filip Karfík vychází z *prooimia*, kde se toto téma otvírá. V posudku říkáte, že je zde symetrie – řeč o světě a svět sám – tento vztah má být symetrický k tomu, jak se svět vztahuje ke vzoru.

Filip Karfík: Ne, tam je analogie a jiná.

Ondřej Krása: Také si myslím.

- Řeč o světě má být ve vztahu k řeči o věčně jsoucím. Je zde tedy analogie mezi dvěma typy řečí a dvěma typy předmětů řeči. Řeč pravdivá a řeč, která je co nejbližší předmětu řeči. Jako je svět co nejbližší vzoru, je řeč co nejbližší svému předmětu.
- Připomeňme pasáž, která říká, že Timaiova řeč nebude ve všem všudy odpovídat předmětu. Vy to jednoznačně vztahujete k tomu, že důvodem je předmět řeči. Ale tak to není: nepřesnost je vztažená k předmětu, ale také a silněji k řečníkovi. Jsou dva důvody, proč řeč nedostává: jednak předmět, jednak Timaios a jeho posluchači.

Filip Karfík: To tam není.

Ondřej Krása: Je.

Filip Karfík: Hm. Ale myslím, že by měli dostat slovo také jiní.

Ondřej Krása: Ptali jste se mě také, má-li prekosmický čas směr. Ano, přibližování a vzdalování má jednoznačný směr, masy živlů se od sebe stále vzdalují.

Filip Karfík: To je směr v prostoru.

Ondřej Krása: Já myslím, že směr pohybu je spojen se směrem v čase, s oním „předtím a potom“.

Filip Karfík: Ale jestli pak neplatí Aristotelova námitka, že hranicí mezi „předtím“ a „potom“ je číslo a je tam tedy čas, jako je popsán v Timaiovi (čas po vzniku světa).

Ondřej Krása: Podle Aristotela je číslo základní pro čas a to jde nutně vždy s tím, kdo je ho schopen počítat. Na druhou stranu Aristotelés sám ve *Fyzice* říká, že jakékoli „předtím a potom“ je vždy spojeno s časem. Neumím podat přesnou a jednoznačnou interpretaci Aristotelova pojetí času, ale zdá se mi, že ani u Aristotela samotného není úvaha o počitatelnosti a počítání a jejich vztahu k času zdaleka jednoznačná.

- Ptal jste se také na věčnost. Ano, je třeba rozlišovat různé ohledy věčnosti. Jediné explicitní pojednání v rámci dialogu říká, že čas je věčným, podle čísla pohyblivým obrazem věčnosti, zatímco věčnost setrvává v jednotě. Kdybychom chtěli rozumět tomu, co tento základní výměr věčnosti znamená, museli bychom promyslet, co znamená setrvávání v jednotě. Ukazuje se, že jednota je daleko více spojena s aktivitou demiurga než s tím, jak jsou ideje. Museli bychom se ptát, co je jednota. Nemusí to nutně vést tím směrem, že věčnost je spojena s tím, co je o sobě, ale s tím, co jednotu zakládá ve významnějším smyslu.

11:54 Reaguje Matyáš Havrda: Mohl bys formulovat otázku své práce?

Ondřej Krása: Jak rozumět příčinám vzniku světa v Timaiovi. Toto zkoumání má nějakou tradici. Ale Tvá otázka asi míří spíš k tomu, co mě motivuje a jaký je širší kontext mé práce.

Matyáš Havrda: Zatím jsi sdělil téma, ale ne to, co na tom zkoumáš.

Ondřej Krása: Snažím se porozumět jednotlivým příčinám, tomu, co jsou, a jejich vztahu. Chci prozkoumat, jaký typ jednoty můžeme mezi příčinami vidět a jaké jsou limity této jednoty.

Matyáš Havrda: Tedy: předpokládáme-li jednotu, jak jí rozumět.

Ondřej Krása: Snad to není jen předpoklad, byť to jistě byla má pracovní hypotéza. Ovšem zkoumám také vztahy příčin a v nich vidím jednotu.

- Pokud jde o moji motivaci: V platónismu je otázka po tom, co nějaká věc je, velmi často spojena s tím, co jsou příčiny této věci. (*Ti esti* je tedy otázka po *aition*, viz Platónova autobiografie z *Faidóna*). Zkoumání příčin vzniku světa tak navazuje na projekt, jak rozumět celku světa. Jsem přesvědčen, že v Timaiovi toto zkoumání nabývá podob, které neznáme z jiných dialogů. Ptát se na příčiny vzniku světa se mi zdá v kontextu Platónova myšlení důležité: chceme-li rozumět světu, musíme pochopit, jaké příčiny má.

11:58 předseda komise Josef Moural zahajuje diskusi

Josef Moural: Při čtení Vaší práce se mi vnucovala otázka, zda součástí motivace nebyly christologické nebo trinitární koncepty.

Filip Karfík: Mně taky.

Ondřej Krása: Ty otázky jsou rozvíjeny i u křesťanských myslitelů, ale nebylo to v popředí mého zájmu.

Jakub Jinek: (*obrací se ke studentovi*) Klade se otázka po pojmu vztahu, který hraje v Tvé interpretaci důležitou roli a nevím, jestli je s ním nakládáno dost opatrně. Pro Tebe je vztah klíčový: demiurg je nejlepší částí celku právě proto, že vstupuje do dvojího vztahu. Mně se zdá, že u Platóna je pojem vztahu sekundární, a to i normativně, vůči idejím, které jsou *kat' hauton*. Jak to, že je demiurg nejlepší skrze to, že je horší?

Ondřej Krása: Já bych neřekl, že to, že se vztahuje, ho činí horším.

- Myslím, že tato myšlenka není Platónovu myšlení cizí. Když Platón vypracovává to, co jsou ideje, tak ukazuje, že zásadní částí toho, co ideje jsou, je vztahovost. Například v *Sofistovi* je rozvíjena velmi silně.
- Zde je tedy koncepce věčně jsoucího, která ukazuje, že to, co je nejzásadnější, zakládá celkové vztahy. Viz nejvyšší rody, které jsou nejvyšší, protože strukturují celek.
- A dále vidíme, že i v Timaiovi pracuje s nejvyššími rody. Tuto otázku tam rozpracovává, když pojednává o tom, co dělá duše a co poznává, když poznává věčně jsoucí.
- Vztahovost věčně jsoucího zde oproti jiným dialogům rozšiřuje tím, že položí větší důraz na to, co celkovost zahrnuje: nejen celkovost toho, co je o sobě, ale celkovost vznikání a bytí.
- Tento důraz se mi zdá, že není v této podobě přítomný v jiných dialozích, ale není cizí Platónovi.

Vojtěch Hladký: Měl bych jednu připomínku, která se týká neblahých tendencí platónského bádání. Co si myslíš o vztahu Timaiia k presokratikům?

- některé námitky v posudcích byly, že sis velmi úzce vymezil hrací pole, že vykládáš jen Timaiia, dokonce jen část Timaiia. Tato námitka by se dala rozšířit na vztah Timaiia k předchůdcům. Člověk, který se zabývá presokratiky, se ptá, jestli by tam nemohlo vnést něco sledování paralel například s Parmenidovou básní nebo s Anaxagorou a dalšími.

- Obecněji je možné se ptát, co je legitimní, když si vymezujeme hrací pole, a jestli si ho nevymezujeme moc?

Ondřej Krása: Já vůbec nepopírám, že by bylo záhodné tyto vztahy zkoumat. Zdá se mi zjevné, že Timaios na řadu tradic navazuje a snaží se je přetvářet. Jsou to například také theogonické tradice. Když Timaios nazývá svou řeč *mythos*, tak možná pracuje s kontextem theogonií.

- Otázka, jak moc zúžit zkoumání, se klade vždycky. Je neproveditelné zohlednit veškerý kontext – nebo já toho tedy nejsem schopen.
- Vycházel jsem z toho, že potřeba zkoumat Timaiovu řeč z ní samé je řadou badatelů proklamována.
- Vykročení k rámcové řeči, natož k jiným dialogům, je ale hrozně obtížné. Relevantní jsou dialogy jako *Filébos*, pojednání o tvoření nebes ze *Zákonů*, mýtus z *Politika*. Zdá se mi ovšem, že vztahy mezi těmito dialogy nejsou vůbec triviální. Původně jsem měl plán, že udělám odbočku alespoň k jiným Platónovým dialogům k tomuto tématu. Ale zdálo se mi, že by to vyžadovalo mnohá zkoumání, například jak přesně chápat mýtus z *Politika* apod. Tyto otázky pro mě tehdy už byly neproveditelné, aby to nebylo jen povšechné srovnání. Souvisí to také s otázkou, jak moc budeme považovat platónské myšlení za vyvíjející se, a jak moc za jednotné.

Vojtěch Hladký: Metodologicky si to vymezit je legitimní, ale nemá si to člověk zamezit – což asi neděláš. Právě otázku žánru by bylo dobré zkoumat ve vztahu k těmto paralelám, včetně theogonických.

- Zmiňoval jsi také věčné a proměnlivé entity: hvězdy, příjemkyni a čas. Ty jsou proměnlivé v cyklu – pokud by byl demiurg proměnlivý periodicky ve vztahu k našemu světu, tak bychom tu měli mýtus z *Politika*.
- Vztah k jiným dialogům by mi nepřišlo od věci pojednat.

Ondřej Krása: Příjemkyně je proměnlivá cyklicky, ale nejen cyklicky.

Vojtěch Hladký: A proměnlivost věčných jsoucenců je periodická a cyklická vždy?

Ondřej Krása: Ne, pro čas a hvězdy to platí, pro příjemkyni v menší míře, ale u demiurga to myslím neplatí.

Předseda komise Josef Moural vybízí k reakci další členy komise. Radek Chlup prohlásil, že nemá žádný další dotaz, slova se ujímá Václav Němec.

Václav Němec: Také jsem chtěl poukázat na theogonie, to mi v dosavadním výkladu chybělo.

- Není třeba rozšiřovat zkoumání ve všech ohledech, ale bylo by to zajímavé z hlediska otázky po žánru a po povaze času. Theogonie jsou příkladem toho, jak se časy používají pro popis nadčasových struktur. Proto nestačí se jen ptát, jak chce Platón poskytnout paralelu k presokratikům. Možná chce poskytnout také paralelu k básnickým theogoniím. Matyáš Havrda měl poznámku o použití aoristu. Známe použití mytického aoristu z mytických theogonií pro něco, co má nadčasovou strukturu. Theogonie často takto popisovaly svět.
- Je tedy představitelná argumentace, která poukazuje na záměrnou stylizaci Platóna do žánru básnických theogonií (to by byl také argument pro metaforickou interpretaci). On to samozřejmě zároveň filosoficky přetváří.

Ondřej Krása: Snaha přetvořit theogonie je zjevná. V Timaiovi se říká, že pojednáváme o zrození bohů a ukážeme, jak z božských bytostí vznikají jiné božské bytosti (demiurg je bůh a tvoří bohy).

- Ale Timaios chce tyto theogonie proměnit – podstatná část bohů jsou někdo jiný než tradiční božstva, příčinou jejich vzniku je něco jiného než soupeření a *fthonos*.
- Zdá se mi ovšem, že není tak jasná pozice toho, co představují tradiční theogonie – jsou-li jasně tím, co nevypovídá o skutečně vzniklých událostech.
- Takové příběhy, označené jako mýtus, jsou přímo v dialogu Timaios: jak vznikla první potopa, požáry, kdo byli první lidé. Toto vše je označeno za mýty. Řekne se, že jsou nepravdivé, ale ne v tom, že se to nestalo, ale do jakého kontextu je to dáno: ve skutečnosti to nebyla první potopa, ale jedna z mnoha, nebyli to první lidé, ale jedno z pokolení. Čili není jasné, že theogonie jsou to, co se nikdy nestalo.

Václav Němec: To, co říkáte, je přece spíše argument pro nedoslovné čtení. Podobně bychom totiž mohli říci: ve skutečnosti to nebylo tak, že demiurg tehdy poprvé sestavil duši, ale děje se to pořád, nakolik je tu síla, která věcem propůjčuje řád.

Ondřej Krása. Ale v Timaiovi nejsou probírány jen cyklické události. Tradiční metaforický výklad není převod do cykličnosti, ale do něčeho, co stále trvá. A naopak zápas Athén s Atlantidou není v rámci Timaiia interpretován jako něco, co se odehrávalo pořád.

12:19 Josef Moural

- Opět se vrací otázka cykličnosti. Stavíte zbytečné dilema reálné a metaforické interpretace. Možná nejbližší záměru Timaiovy řeči by bylo, že svět reálně vznikl, ale že výklad, jak vznikl, je spíše metaforický. Ale tuto možnost neberete v úvahu. Svět mohl reálně vzniknout, ale ten popis může být metaforický.

Ondřej Krása: Podle Vás dělám tedy dva kroky: nejenže říkám, že svět reálně vznikl, ale také, že ty kroky, jakými postupně vznikl, je třeba brát vážně. To je většinový proud reálné interpretace. Bylo by ovšem možné hájit reálnou interpretaci a zároveň říci, že ty kroky proběhly naráz (výrazně menšinový proud reálné interpretace). Máte pravdu, že s tím se nevyrovnávám.

Josef Moural: S tím se vyrovnáváte jen někdy.

Ondřej Krása: To je důvod, proč možná nešťastně nazývám interpretaci „reálná“ a ne „doslovná“. Ani já nechci tvrdit, že každé slovo v Timaiovi je nutné brát zcela doslovně, volím nějaký kompromis mezi doslovným a silně metaforickým čtením.

Josef Moural: Nyní něco k posílení realističnosti. Ptal jste se, proč svět vznikl právě v tu chvíli, kdy vznikl. Tvrdíte, že v textu nic, co by naznačovalo jedinečnost, není. Ale v Timaiovi 31 *paralabón* s aoristy – můžeme to brát jako „nalezl“, nebo jako „převzal“. Zejména při čtení „nalezl“ s aoristem je to jednorázová událost, ze které se to celé vyvine. Nezdá se mi tedy, že by tam žádná časová indikace jedinečnosti nebyla.

Ondřej Krása: Reálná interpretace s sebou nese nutnost toho, že to někdy skutečně začalo. Vznik světa je tímto způsobem popisován, to je jasné.

- Problém je ovšem systematický: ani demiurg ani prekosmické vznikání, ze kterého tvoří, není popsán tak, že tam byl nějaký specifický okamžik a stav, kdy je třeba tvořit. Pohyb vznikání nemá žádné význačné momenty, proč tvořit zrovna nyní.

Josef Moural: Měl jsem také potíže s tím, jak házíte demiurga do jednoho pytle se stavitelem, bohem, otcem a všemi těmito výrazy. Snad je možno takovému čtení dát přednost. Ale je minimálně jedna pasáž, a to 28a–c, kde je řeč o demiurgovi postavena do protikladu do řeči o otci a bohu. To byste snad měl jasněji pojednat.

Ondřej Krása: Myslíte tu pasáž, kde se řekne, že je tvůrce a otce vznikání neshodné nalézt?

Josef Moural: Ano. A protože je nesnadné ho nalézt, budeme se místo toho věnovat demiurgovi.

Ondřej Krása: Ono „místo toho“ se tam neříká. Běžné čtení je, že se budeme stále věnovat demiurgovi.

Josef Moural: Další otázka: všiml jsem si, že silně stavíte na pojmu nejkrásnější. Obsahově je to snad v pořádku, ale bylo by na místě to opřít o něco podstatnějšího, než je těch několik pasáží, o které to opíráte. Je-li jen jeden svět, je stejně nejkrásnější jako nejošklivější, to je přece triviální. O co dalšího nad to se opíráte? Co je tam řečeno o tom, že svět je krásný, a s čím se to porovná?

Ondřej Krása: Hovoří se o tom ve dvou kontextech: 1) Prvním je kontrast světa a prekosmického vznikání – to je nedokonalé, zatímco svět tento nedostatek napravuje, 2) Kromě toho se svět porovná se vším, co vzniklo a co bylo zrozeno, tedy dává se do vztahu k tomu, co je částí světa: vůči částem světa se o světě řekne, že je nejkrásnější.

Josef Moural: Jak to textově je v práci vykazováno, jsou odkazy k jednomu místu na začátku, kde je to neopodstatněné.

Ondřej Krása: Já se na to podívám, děkuji.

Josef Moural: Timaios opakovaně a vážně, tedy mimo naraci, říká, že *nús* nemůže být bez duše. Tedy o ničem, co předchází stvoření světové duše, nemůžeme vypovídat *nús*. A ani textově se *nús* před Tim. 36 moc nevyskytuje.

Ondřej Krása: K tomu je dlouhá debata. Jedna pozice říká: to, že *nús* je spojen s *psýché*, znamená, že jiné bytí *nús* nemůže být. Jiná pozice ovšem tvrdí: tvrzení, že *nús* nemůže být bez duše, se týká buď vzniklého rozumu, nebo bytí rozumu v něčem.

- Má to velké důsledky na to, jak chápat demiurga, protože ten je identifikován s rozumem.
- Domnívám se, že demiurg je na duši nezávislý, jeho vztah k rozumu je zásadní, kloním se tedy k tomu, že výše zmíněná věta se vztahuje pouze k tomu, v čem může rozum *vznikat*.

Josef Moural: Jakkoli jsou oba úryvky poměrně striktně formulovány.

Ondřej Krása: Ano, samá textová evidence svědčí pro to, že rozum nemůže bez duše být vůbec.

Všichni členové komise již dostali možnost se vyjádřit. Předseda komise nyní nevyzývá publikum k tomu, aby se připojilo k diskusi, vyzývá k tomu však opět členy komise. Jmenovitě oslovuje školitele Štěpána Špinku.

12:32 Štěpán Špinka: My jsme nad tím strávili možná stovky hodin debat, tak to nechci přidávat k těm dvěma a půl, které jsme tomu věnovali dnes.

- Slabiny zazněly jasně: je škoda, že otázky, co to je relace, co to je to dokonalost, celek, čas atd., nejsou v práci vypracovány.
- V práci vidíme úzké soustředění na vymezený text a jeho spekulativní ždímání, zároveň s obecnými předpoklady, které vlastně nejsou vymezeny. To je slabina, ale nadějná.
- Disertace představuje dosti odvážný pokus vypracovat netriviální interpretaci, která vychází z úzce vymezeného hermeneutického pole a z předběžných opcí.
- Dopracování předběžných opcí je největším nedostatkem.

- Co je cenné na práci (a co v debatě trochu zapadlo): kapitoly 4 a 5, které jsou originální a jsou přínosné. To ostatní je také přínosné, ale jako rozvrh, který by musel být dál rozpracován.

Josef Moural: Posudky snad oprávněně konstatují, že práce zůstala dlužná nejen vysokým očekáváním, ale asi i běžným očekáváním. Ale výkon při obhajobě byl přesvědčivý, nebo minimálně naprosto splňoval nároky, které lze klást na kandidáta doktorského stupně.

12:36 *Předseda komise ukončil samotnou obhajobu a komise zahájila neveřejné zasedání o klasifikaci obhajoby disertační práce.*

Předseda komise seznámil studenta a přítomné s výsledkem obhajoby:

komise hlasovala pomocí hlasovacích lístků, počet členů komise: 5, přítomno členů komise: 5, kladných hlasů: 5, záporných hlasů: 0.

Obhajoba disertační práce byla klasifikována: *prospěl*.

Zapisovatel: Markéta Bendová

Jméno a podpis předsedy komise:
doc. RNDr. Josef Moural, CSc.

Jméno a podpis dalšího člena
komise:

